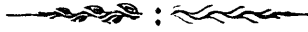

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

* दाल्भ्यस्मृतिः *

दाल्भ्यम्प्रतिऋषीणां धर्मविषयकः प्रश्नः

कृताभिषेकं दाल्भ्यं स्वे आश्रमे समुपस्थितम् ।
परिपृच्छन्ति तत्त्वज्ञं ऋषयो वेदपारगाः ॥ १ ॥
धर्माधर्मविवेकं च शुद्धिर्जातमृतस्य च ।
आयुष्यानि च तीर्थानि मासशुद्धिस्तथैव च ॥ २ ॥
श्राद्धकालं च ब्रह्मघ्नगोघ्नचण्डालसंकरम् ।
रसानां परिवेत्ता च कथयस्व यथायथम् ॥ ३ ॥
स्मृतिसारं प्रवक्ष्यामि यथा शङ्खेन भाषितम् ।
इष्टापूर्तविधिश्चैव प्रायश्चित्तविधिस्तथा ॥ ४ ॥
इष्टापूर्तौ तु कर्तव्यौ ब्राह्मणेन प्रयत्नतः ।
इष्टेन लभते मोक्षं पूर्ते स्वर्गोऽभिधीयते ॥ ५ ॥
एकाहमपि कौन्तेय भूमिस्थमुदकं कुरु ।
कुलानि तारयेत्सप्त यत्र गौर्वितृषा भवेत् ॥ ६ ॥
भूमिदानेन ये लोका गोदानेन च कीर्तिताः ।
तान् लोकान् प्राप्नुयान्मर्त्यः पादपानां प्ररोहणे ॥ ७ ॥
वापीकूपतडागानि देवतायतनानि च ।
पतितान्युद्धरेद्यस्तु स पूर्तफलमश्नुते ॥ ८ ॥

अग्निहोत्रं तपः सत्यं देवानां प्रतिपालनम् ।
 आतिथ्यं वैश्वदेवश्च इष्टमित्यभिधीयते ॥ ६ ॥
 इष्टापूर्तौ द्विजातीनां सामान्यौ धर्मसाधकौ ।
 अधिकारी भवेच्छूद्रः पूर्तं धर्मे न वैदिके ॥१०॥
 यावदस्थीनि गंगायां तिष्ठन्ति पुरुषस्य च ।
 तावद्वर्षसहस्राणि स्वर्गलोके महीयते ॥११॥
 देवानां च पितॄणां च जले दद्याज्जलाञ्जलीन् ।
 असंस्कृतप्रमीतानां स्थले दद्याज्जलाञ्जलीन् ॥१२॥
 केशकीटकशंभूकमस्थिकंठकमेव च ।
 स्थलेषु च न दातव्यं कदाचिदशुचिर्भवेत् ॥१३॥
 वामहस्ते तिलान् स्थाप्य यस्तु तर्पयते पितॄन् ।
 पितरस्तर्पितास्तेन रुधिरेण जलेन वा ॥१४॥
 एकादेव(मेव) ऋषीणां तु द्वौ द्वौ तु सनकादयः ।
 अर्हन्ति पितरस्त्रीन्स्त्रीन्स्त्रियश्चैकैकमंजलिम् ॥१५॥
 नाभिमात्रे जले स्थित्वा सतिलं दक्षिणामुखः ।
 त्रींस्त्रीनपोऽञ्जलीन् दद्यादुच्चैरुच्चतरं द्विजः ॥१६॥
 जले चैव जलं देयं पितॄणां जलकाङ्क्षिणाम् ।
 ततःस्थलेषु दातव्यं पितॄणां नोपतिष्ठति ॥१७॥
 नोदकेषु च पात्रेषु नाशुद्धो नैकपाणिना ।
 नोपतिष्ठति तत्तोयं यद्भूम्यां न प्रदीयते ॥१८॥
 एकादशाहे प्रेतस्य यस्य चोत्सृज्यते वृषः ।
 मुच्यते प्रेतलोकाच्च स्वर्गलोकं स गच्छति ॥१९॥

यष्टव्या बहवः पुत्रा यद्येकोऽपि गयां व्रजेत् ।
 यजेत वा अश्वमेधं नीलं वा वृषमुत्सृजेत् ॥२०॥
 लोहितो यस्तु वर्णेन मुखे पुच्छे च पाण्डुरः ।
 श्वेतः स्रुरविषाणाभ्यां स नीलो वृष उच्यते ॥२१॥
 प्रथमेऽह्नि तृतीये च पंचमे सप्तमे तथा ।
 नवमैकादशे श्राद्धं तन्नवश्राद्धमुच्यते ॥२२॥
 नवश्राद्धे त्रिपक्षे च षण्मासे मासिकाद्विके ।
 पतन्ति पितरस्तस्य यो भुङ्क्ते चापदि द्विजः ॥२३॥
 मासिकानि यश द्वेस्यादाद्यष्टे ह्यर्धमासिके ।
 ऊनषण्मासिको नाब्दे श्राद्धं संख्यास्तु षोडश ॥२४॥
 मृतेऽहनि तु कर्तव्यं प्रतिमासं तु वत्सरम् ।
 प्रतिसंवत्सरं चैवमाद्यमेकादशेऽहनि ॥२५॥
 यस्यैतानि न कुर्वति एकोद्दिष्टानि षोडश ।
 पिशाचत्वं स्थिरं तस्य दत्तैः श्राद्धशतैरपि ॥२६॥
 सपिण्डीकरणादूर्ध्वं यत्र यत्र प्रदीयते ।
 तत्र तत्र त्रयं कुर्यादेकतस्तु क्षयेऽहनि ॥२७॥
 एकोद्दिष्टं परित्यज्य पार्वणं कुरुते तु यः ।
 अकृतं तद्विजानीयात्समातृपितृघातकः ॥२८॥
 नित्यं नैमित्तिकं कार्यं नित्यं तु परिलंघयेत् ।
 आदौ नैमित्तिकं कुर्यात्पश्चान्नित्यं समाचरेत् ॥२९॥
 अमायां तु क्षयो यस्य प्रेतपक्षेऽथवा यदि ।
 सपिण्डीकरणादूर्ध्वं तस्योक्तः पार्वणो विधिः ॥३०॥

त्रिदण्डग्रहणादेव प्रेतत्वं नैव जायते ।
 एकादशदिने पूर्णे पार्वणं तु विधीयते ॥३१॥
 यस्य संवत्सरादर्वाक् सपिण्डीकरणं कृतम् ।
 प्रतिमासं तथा तस्य प्रतिसंवत्सरं तथा ॥३२॥
 तस्याप्यन्नं सोदकुंभं दद्यात्संवत्सरं द्विजः ।
 नित्यत्वात् कुलधर्माणां पुंसां चैवायुषः क्षयात् ॥३३॥
 अस्थिरत्वाच्छरीरस्य द्वादशाहः प्रशस्यते ।
 मातुः सपिण्डीकरणं कथं कार्यं भवेत्सुतैः ॥३४॥
 पितामह्या सहैतस्याः सपिण्डीकरणं स्मृतम् ।
 पतिनैकेन कर्तव्यं सपिण्डीकरणं स्त्रियः ॥३५॥
 सा मृतापि हि पत्यैक्यं मांसमज्जास्थिभिः सहः ।
 मातुः प्रथमतः पिण्डं निर्वपेत् पुत्रिकासुतः ॥३६॥
 द्वितीयं तु पितुस्तस्यास्तृतीयं तु पितुः पितुः ।
 अथ चेन्मन्त्रविद्युक्तः शारीरैः पङ्क्तिदूषकैः ॥३७॥
 अदुष्यं(दू?) तं यमः प्राह पङ्क्तिपावन एव सः ।
 अग्नौ करणशेषं तु पितृपात्रेषु दापयेत् ॥३८॥
 पितृपात्रं पितृणां च न दद्याद्बैश्वदेविके ।
 मृन्मयेषु (णम) च पात्रेषु श्राद्धे भोजयते पितृन् ॥३९॥
 दातुश्च नोपतिष्ठेत भोक्ता च नरकं व्रजेत् ।
 हस्तदत्तं तु यत् स्नेहलवणव्यंजनादिकम् ॥४०॥
 दातुश्च नोपतिष्ठेत भोक्ता भुंजीत किल्बिषम् ।
 गण्डूषकरणात् पूर्वं हस्तं प्रक्षालयेद्द्विजः ॥४१॥

हतं दैवं च पित्र्यं च आत्मानं चोपपातकैः ।
 द्विस्त्रिः पिबति गण्डूषं ब्राह्मणो ज्ञानदुर्बलः ॥४२॥
 हतं दैवं च पित्र्यं च आत्मानं चोपपातकैः ।
 अर्धं पिबति गण्डूषमर्धं त्यजति भूमिषु ॥४३॥
 प्रीणन्ति पितरः सर्वे ये चान्ये भूमिदेवताः ।
 हस्तवाताहतं धूपं श्राद्धे यः संप्रदास्यति ॥४४॥
 हतं दैवं च पित्र्यं च आत्मानं चोपपातकैः ।
 पवित्रग्रन्थिमुत्सृज्य निक्षिपेद्भूमिमण्डले ॥४५॥
 प्रक्षिपेद्भाजने विप्रो भ्रूणहत्यां स विदति ।
 पिता च म्रियते यस्य जीवेत च पितामहः ॥४६॥
 द्वौ पिण्डावेकनामानावेकस्मिन् प्रपितामहे ।
 पितृणां त्रीणि पूर्वाणां पिता च वमते यदि ॥४७॥
 तद्दिनं चोपवासश्च पुनः श्राद्धं परेऽहनि ।
 जानुपातं बहिः पाणिं हुंकारं तर्जनं बलिम् ॥४८॥
 हस्तावलीढनं कुर्याच्छ्राद्धघाती प्रजायते ।
 पानीयं पिबतः पात्रे मुखतो गलितं यदि ॥४९॥
 हसते वदते चैव निराशाः पितरो गताः ।
 बर्बरीकुसुमं चैव केतकीकरवीरकम् ॥५०॥
 जाती दर्शनमात्रेण निराशाः पितरो गताः ।
 तुलसी शतपत्राणि भृंगराजस्तथैव च ॥५१॥
 मारुतं मोगरं चैव पितृणां दत्तमक्षयम् ।
 कुलित्थाशणकाढक्यो मसूरा याव नालकाः ॥५२॥

निः पावा राजमाषाश्च व्रन्ति श्राद्धं पतत्यधः ।
 श्राद्धे वै मृन्मयं(मृण्मयं)पात्रं मृत्तिकायाश्च लेपनम् ॥५३॥
 साज्यं धूपं घृतं चैव निराशाः पितरो गताः ।
 क्षारस्य तु यल्लवणमुच्छिष्टस्य तु यद्घृतम् ॥५४॥
 मुखेन श्रमितं भुंक्ते द्विजश्चान्द्रायणं चरेत् ।
 अंगुल्या दन्तधावेन प्रत्यक्षलवणेन च ॥५५॥
 मृत्तिकाभक्षणं चैव तुल्यं गोमांसभक्षणम् ।
 श्राद्धं कृत्वा परश्राद्धे यस्तु भुञ्जीत लोलुपः ॥५६॥
 पतन्ति पितरस्तस्य लुप्रपिण्डोदकक्रियाः ।
 श्राद्धं कृत्वा तु यो विप्रो नैव भुंक्ते कदाचन ॥५७॥
 हव्यं देवा न गृह्णन्ति कव्यानि पितरस्तथा ।
 पुनर्भोजनमध्वानं भाराध्ययनमथुनम् ॥५८॥
 दानं प्रतिग्रहो होमः श्राद्धभुगष्ट वर्जयेत् ।
 श्राद्धे नियुक्तो भुक्त्वा च भोजयित्वाभिगम्य च ॥५९॥
 व्यवायी रेतसो गर्ते मज्जयत्यात्मनः पितृन् ।
 देवपूर्वभवेच्छ्राद्धमदैवं चापि यद्भवेत् ॥६०॥
 ब्रह्मचारी भवेद्भुक्त्वा भुक्त्वा श्राद्धं च नेत्तिकम् ।
 पितृपात्रं समुत्सृष्ट्वा(ज्य)पिण्डांस्तत्र प्रदापयेत् ॥६१॥
 अपुत्रा ये मृताः केचिन् स्त्रियो वा पुरुषास्तथा ।
 तेषां श्राद्धं तु कर्तव्यमेकोद्दिष्टं (?) पार्वणम् ॥६२॥
 सूतकांतरितं श्राद्धं प्रमादाद्गलितं तथा ।
 तद्दिनाद्द्वादशाहे वा कुर्यात् तन्मासपर्वणि ॥६३॥

प्रत्यब्दं पार्वणे नैव विधिना क्षेत्रजोरसौ ।
 कुर्यात्तामितरे कुर्युरेकोद्दिष्टं सुतादश ॥६४॥
 द्वौ दैवे प्राक्त्रयः पित्र्ये उदगेकैकमेव वा ।
 मातामहानामप्येवं तन्त्रं वा वैश्वदेविकम् ॥६५॥
 बहूनामपि बन्धूनामेकश्चेत् पुत्रवान् भवेत् ।
 सर्वे ते तेन पुत्रेण पुत्रिणो मनुरब्रवीत् ॥६६॥
 बहूनामेक भार्याणामेका चेत् पुत्रिणी भवेत् ।
 सर्वास्तास्तेन पुत्रेण पुत्रवत्य इति स्थितिः ॥६७॥
 अष्टकासु च वृद्धौ च प्रेतपक्षे क्षयेऽहनि ।
 मातुः श्राद्धं पृथक् कुर्यादन्यत्र पतिना सह ॥६८॥
 अन्वष्टक्यं च पूर्वद्युर्मासि मास्यथ पार्वणम् ।
 काम्यमाभ्युदयमाष्टम्यामेकोद्दिष्टमथाष्टमम् ॥६९॥
 चतुर्थाद्येषु साग्नीनामग्नौ होमो विधीयते ।
 पित्रियद्विजपाणौ च उत्तरेषु चतुर्ष्वपि ॥७०॥
 यच्च पाणितले दत्तं यच्चान्यदुपकल्पितम् ।
 एकीभावेन भोक्तव्यं पृथग्भावो न विद्यते ॥७१॥
 प्रतिपत्प्रभृतिष्वेकां वर्जयित्वा चतुर्दशीम् ।
 शस्त्रेणैव हता ये तु तेषां तत्र प्रदीयते ॥७२॥
 मासिकेऽब्दे तु संप्राप्त अंतरामृतसूतके ।
 वदन्ति शुद्धौ तत्कार्यं दर्शं वापि मनीषिणः ॥७३॥
 श्राद्धेऽहनि समुत्पन्ने मृतस्याविदिते दिने ।
 एकादश्यां तु कर्तव्यं कृष्णपक्षे विशेषतः ॥७४॥

समत्वमागतस्यापि पितुः शस्त्रहतस्य च ।
 एकोद्दिष्टं सुतैः कार्यं चतुर्दश्यां महालये ॥७५॥
 महालये गयाश्राद्धे मातापित्रोः क्षयेऽहनि ।
 कृतोद्वाहोऽपि कुर्वीत पिण्डदानं यथाविधि ॥७६॥
 एकोद्दिष्टं दैवहीनमेकाध्यैकपवित्रकम् ।
 आवाहनाग्नौ करणरहितं त्वपसव्यवत् ॥७७॥
 संकल्पं तु यदा कुर्यान्न कुर्यात्पात्रपूरणम् ।
 नावाहनाग्नौ करणं पिण्डांश्चैव न दापयेत् ॥७८॥
 विवाहत्रतबंधोर्ध्वं वर्षमच्छाद्यैव वा ।
 पिण्डान्सपिण्डान् नो दधुर्न कुर्युस्तिलतर्पणम् ॥७९॥
 नित्यश्राद्धमदैवं स्यादर्घ्यपिण्डविवर्जितं ।
 आमश्राद्धं तु नैव स्याच्छूद्रः कुर्यात्सदैव हि ॥८०॥
 अपत्नीकः प्रवासी च यस्य भार्या रजस्वला ।
 आमश्राद्धो द्विजः कुर्याच्छूद्रः कुर्यात्सदैव हि ॥८१॥
 या संख्या पक्वपाकस्य शुष्कं तद्द्विगुणं भवेत् ।
 चतुर्गुणं हिरण्यं तु श्राद्धकर्मणि संस्थितम् ॥८२॥
 मातुः श्राद्धं तु पूर्वं स्यात् पितृणां तदनन्तरम् ।
 ततो मातामहानां च वृद्धौ श्राद्धत्रयं स्मृतम् ॥८३॥
 दशकृत्वः पिबेदापो गायत्र्या श्राद्धभुक् द्विजः ।
 ततः सन्ध्यामुपासीत होमं चैव यथाविधि ॥८४॥
 चान्द्रायणं नवश्राद्धे पाराको(?) मासिके मतः ।
 पक्षत्रयेऽति कृच्छ्रं स्यात् षणमासे कृच्छ्र एव तु ॥८५॥

आब्दिके पादकृच्छ्रं स्यादेकाहः पुनराब्दिके ।
 अत ऊर्ध्वं न दोषः स्याच्छ्रंखस्य वचनं यथा ॥८६॥
 शस्त्रविप्रहतानां च शृंगीदंष्ट्रीसरीसृपैः ।
 आत्मनस्त्यागिनां चैव निवर्तेतोदकक्रिया ॥८७॥
 गोविप्रनृपहन्तृणामन्वक्षं चात्मघातिनाम् ।
 पाषण्डमाश्रितानां च निवर्तेतोदकक्रिया ॥८८॥
 अग्निदाता तथा चान्ये ये चान्ये पाशछेदकाः ।
 तप्तकृच्छ्रेण शुध्यन्ति मनुराह प्रजापतिः ॥८९॥
 गोभूहिरण्यहरणे स्त्रीणां क्षेत्रगृहेषु च ।
 यमुद्दिश्य त्यजेत्प्राणांस्तमाह ब्रह्मघातकम् ॥९०॥
 गोभिर्हतं ततो बद्धं ब्राह्मणेन तु घातितम् ।
 तं स्पृशन्ति च विप्रा वोढारोऽग्निप्रदायकाः ॥९१॥
 उद्यता सह यावंत एककार्येष्ववस्थिताः ।
 यद्येको घातयेत्तत्र सर्वे ते घातकाः स्मृताः ॥९२॥
 बहूनां शस्त्रघातानामेकश्चेद्धर्मभेदनम् ।
 सर्वे ते शुद्धिमिच्छन्ति स एको ब्रह्मघातकः ॥९३॥
 महापातकिसंस्पर्शे स्नानमेव विधीयते ।
 संस्पृष्टस्तु तथा भुंक्ते कृच्छ्रसांतपनं चरेत् ॥९४॥
 यस्य चाण्डालिसंयोगो भवेत् किञ्चिदकामतः ।
 तत्र सान्तपनं कृत्वा प्राजापत्यद्वयं चरेत् ॥९५॥
 कामतस्तु यदा कश्चिच्चण्डालीगमनं कृतम् ।
 चान्द्रायणेन शुद्धिः स्यात्तप्तकृच्छ्रद्वयं चरेत् ॥९६॥

चण्डालोदकसंस्पर्शं स्नात्वा विप्रो विशुध्यति ।
 तेनैवोच्छिष्टसंस्पर्शं त्रिरात्रेणैव शुध्यति ॥६७॥
 अज्ञानतः स्नानमात्रमन्येभ्योऽपि विशेषतः ।
 अत ऊर्ध्वं न दोषः स्यान्मदिरास्पर्शने तथा ॥६८॥
 अस्थिभेदं गवां कृत्वा लांगूलशफलेदनम् ।
 पातनं चैव शृङ्गाणां मासार्धं यावकं पिवेत् ॥६९॥
 यवसस्तावदूढव्यो यावद्रोहति तद्व्रणः ।
 तद्वर्णां दक्षिणां दद्यात्ततः पापात्प्रमुच्यते ॥१००॥
 हले वा शकटे चैव दुर्वलं यो नियोजयेत् ।
 प्रत्यवाये समुत्पन्ने ततः प्राप्नोति गोवधम् ॥१०१॥
 प्रयत्नाद्वापि कूपेषु वृक्षच्छेद निपातने ।
 गवाशनं कृन्तयित्वा ततः प्राप्नोति गोवधम् ॥१०२॥
 अतिवाहातिदोहाभ्यां नासिकाभेदनेन तु ।
 नदीपर्वतसंरोधे पादोनं व्रतमाचरेत् ॥१०३॥
 एका चेद्गृहिभिः केश्विद्वैवाद्युपादिता यदि ।
 पादं पादं च हत्यायाश्चरेयुस्ते पृथक् पृथक् ॥१०४॥
 एकपादं चरेद्रोधे द्वौ पादौ बन्धने चरेत् ।
 योजने च त्रयः पादाः चरेत्सर्वं निपातने ॥१०५॥
 रोम्णां तु प्रथमे पादे द्वितीये ऽमश्रुवापनम् ।
 पादहीने शिखावर्जं सशिखं तु निपातने ॥१०६॥
 पादे वस्त्रद्वयं दद्याद् द्विपादे कांस्यभाजनम् ।
 पादहीने च गां दद्यान्मिथुनं च निपातने ॥१०७॥

कथंचिद् वृषभं हत्वा होमधेनुं तथैव च ।
 अन्नं तु द्विगुणं कुर्याद्दक्षिणा द्विगुणा भवेत् ॥१०८॥
 राजा वा राजमान्यो वा ब्राह्मणो वा बहुश्रुतः ।
 अकृत्वा वपनं तेषां प्रायश्चित्तं कथं भवेत् ॥१०९॥
 केशानां रक्षणार्थाय द्विगुणं व्रतमाचरेत् ।
 द्विगुणे तु व्रते चीर्णे द्विगुणा दक्षिणा भवेत् ॥११०॥
 द्वौ मासौ पालयेद्वत्सं द्वौ मासौ द्वौ स्तनौ दुहेत् ।
 द्वौ मासौ चैकवेलायां शेषं कालं यथेच्छया ॥१११॥
 औषधं पथ्यमाहारो दद्याद्गोब्राह्मणेषु च ।
 वैकल्यतः (ल्पतः?) विपत्तौ च प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥११२॥
 निशिवन्धविरुद्धेषु व्याघ्रसर्पहतेषु च ।
 अग्निविद्युन्निपातेषु प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥११३॥
 स्नेहाद्वा यदि वा लोभाद्भयादज्ञानतोऽपि वा ।
 वदन्त्यनुग्रहं ये वै तत्पापं तेषु गच्छति ॥११४॥
 बलत्वेन दशाहे तु प्रेतत्वं यदि गच्छति ।
 सद्य एव तु शुद्धिः स्यान्न शौचं नैव सूतकम् ॥११५॥
 आदन्त जन्मनः सद्य आचूडान्नेशिकी स्मृता ।
 आत्रतान्तु त्रिरात्रं स्याद्दशरात्रमतः परम् ॥११६॥
 आचूडाकरणात् सद्यः प्रदानान्नेशिकी स्मृता ।
 आविवाहात्रिरात्रं स्याद्दशरात्रमतः परम् ॥११७॥
 अहस्त्वदत्तकन्यासु बालेषु च विशोधनम् ।
 गुवन्ते वाभ्यनृचानमानुलश्रोत्रियेषु च ॥११८॥

चतुर्थे दशरात्रं स्यात् षण्णिशाः पुंसि पञ्चमे ।
 षष्ठे चतुरहं प्रोक्तं सप्तमे तु दिनत्रयम् ॥११६॥
 एकाहाच्छुध्यते विप्रो योऽग्निवेदसमन्वितः ।
 त्र्यहात् केवलवेदज्ञस्तद्धीनो दशभिर्दिनैः ॥१२०॥
 मन्त्रकर्मपरिभ्रष्टाः संध्योपासनवर्जिताः ।
 नामधारकविप्राणां भस्मांतं सूतकं भवेत् ॥१२१॥
 संपर्काज्जायते दोषो नाऽन्यो दोषोऽस्ति ब्राह्मणे ।
 तस्मात् सर्वप्रयत्नेन संपर्कं नैव कारयेत् ॥१२२॥
 आदावारभ्य आशौचं संयोगो यस्य नाम्निषु ।
 आदावन्ते च विज्ञेयं यस्य वैतानि को विधिः ॥१२३॥
 शवसूतकमुत्पन्नं पश्चाज्जातं न सूतकम् ।
 शावेन शुध्यते सूतिः सूत्या शावं न शुध्यति ॥१२४॥
 जातं जातेन शुद्धं स्यान्मृतकं मृतकेन तु ।
 न जाते मृतशुद्धिः स्यान्न मृते जातकं तथा ॥१२५॥
 मातुरग्रे प्रमीतिः स्यादशुद्धौ म्रियते पिता ।
 पितुः शेषेण शुद्धिः स्यान्मातुः कुर्यात्तु पक्षिणीम् ॥१२६॥
 स्त्रावे मातुस्त्रिरात्रं स्यात्सपिण्डाः शौचवर्जिताः ।
 पाते मातुर्दशाहः स्यात्सपिण्डानां दिनत्रयम् ॥१२७॥
 आचतुर्थाद्भवेत्सावः पातः पञ्चमषष्ठयोः ।
 अत ऊर्ध्वं प्रसूतिः स्यात् सूतकं तु यथोदितम् ॥१२८॥
 शिशोरभ्युक्षणं प्रोक्तं बालस्याचमनं तथा ।
 रजस्वलायाः संस्पर्शं स्नानमेव कुमारके ॥१२९॥

आचूडाकरणाद्वाल आदन्ताच्च शिशुः स्मृतः ।
 कुमारकस्तु विज्ञेयो यावन्मौञ्जीनिबन्धनात् ॥१३०॥
 विवाहव्रतयज्ञेषु त्वन्तरामृतसूतके ।
 पूर्वसंकल्पितार्थानि भोज्यानि मनुरब्रवीत् ॥१३१॥
 विवाहचौलोपनयने यस्य माता रजस्वला ।
 तस्याः शुद्धेः परं कार्यं मांगल्यं मनुरब्रवीत् ॥१३२॥
 एकविंशत्यहर्यज्ञे विवाहे दश वासराः ।
 पञ्चाहश्चोपनयने नान्दीश्राद्धं पुरो भवेत् ॥१३३॥
 विवाहव्रतयज्ञेषु अन्तरामृतसूतके ।
 प्रारब्धे सूतकं न स्यादनारब्धे तु सूतकम् ॥१३४॥
 प्रारंभो वरणं यज्ञे संकल्पो व्रतसत्रयोः ।
 विवाहे मातृपूर्वं स्याच्छ्राद्धे पाकपरिक्रिया ॥१३५॥
 निमन्त्रिते यदा विप्रे श्राद्धकर्मण्युपस्थिते ।
 विधिना चैव तत्कार्यं नाशौचं नैव सूतकम् ॥१३६॥
 भुंजानेषु विप्रेषु सूतकं जायते यदि ।
 अन्यगोहोदकाचान्ताः सर्वे ते शुद्धिमाप्नुयुः ॥१३७॥
 देशान्तरे मृतः कश्चित् सपिण्डः श्रूयते यदि ।
 न त्रिरात्रमहोरात्रं सद्यः स्नात्वा विशुध्यति ॥१३८॥
 देशान्तरं तु विज्ञेयं पट्टियोजनमायतम् ।
 चत्वारिंशद्दन्त्यन्ये त्रिंशदन्ये विपश्चितः ॥१३९॥
 वाचो यत्र विभिद्यन्ते गिरिर्वा व्यवधायकः ।
 महानद्यन्तरं यत्र तद्देशान्तरमुच्यते ॥१४०॥

स्वगोत्रो वान्यगोत्रो वा यदि स्त्री यदि वा पुमान् ।
 प्रथमेऽहनि यो दद्यात् स दशाहं समापयेत् ॥१४१॥
 निर्दशे गुरुपाते च कृते चैवोर्ध्वदेहिके ।
 ऊर्ध्वं त्रिरात्रमाशौचं दशाहमकृतक्रियः ॥१४२॥
 आत्रिमासात् त्रिरात्रं स्यात् षण्मासे पक्षिणी स्मृता ।
 अहः संवत्सरादर्वाक् ततः स्नानं समाचरेत् ॥१४३॥
 रात्रावेव समुत्पन्ने मृते रजसि सूतके ।
 पूर्वमेव दिनं ग्राह्यं यावन्नोदयते रविः ॥१४४॥
 उदिते तु यदा सूर्ये नारीणां दृश्यते रजः ।
 जननं वा विपत्तिर्वा यस्याहस्तस्य शर्वरी ॥१४५॥
 उषसः प्राग्रजः स्त्रीणां विज्ञेयं दिनपूर्वकम् ।
 अर्धरात्रावधिः कालः सूतकादौ विधीयते ॥१४६॥
 रात्रिं कृत्वा त्रिभागां तु द्वौ भागौ पूर्व एव तु ।
 उत्तरं तु परं ज्ञेयं युज्यते रुधिरःस्मृतः ॥१४७॥
 रजस्वला यदि स्नाता पुनरेव रजस्वला ।
 एकादशदिनादर्वागशुचित्वं न विद्यते ॥१४८॥
 रजस्वलायां प्रेतायां संस्कारादीनि नाचरेत् ।
 ऊर्ध्वं त्रिरात्रतः स्नातां शवधर्मेण दाहयेत् ॥१४९॥
 या मृता सूतकी नारी या मृता च रजस्वला ।
 पूर्ववस्त्रं परित्यज्य शवधर्मेण दाहयेत् ॥१५०॥
 अन्तरिक्षे मृता ये वाऽप्यग्नौ चाप्सु प्रमादतः ।
 उदक्यां सूतिकीं नारीं चरेच्चान्द्रायणत्रयम् ॥१५१॥

स्नापयेत् पञ्चगव्येन मृत्तिकाभिश्च लेपयेत् ।
 वंशपात्रेण तत्स्नानं ततः शुध्यति सूतिका ॥१५२॥
 आतुरे स्नानमुत्पन्ने शतकृत्वा ह्यनातुरः ।
 स्नात्वा स्नात्वा स्पृशेदेनं ततः शुध्यति आतुरः ॥१५३॥
 शुना पुष्पवती स्पृष्टा पुष्पवत्यन्यथा तथा ।
 शेषान्यहान्युपवसेत् घृतं प्राश्य विशुध्यति ॥१५४॥
 अन्त्यजैः स्वीकृते तीर्थे तडागेषु नदीषु च ।
 पिवेत्पानीयमज्ञानात् पञ्चगव्येन शुध्यति ॥१५५॥
 तडागकूपगर्ते तु चण्डालादिविदूषिते ।
 अपां शतघटोद्धारः पञ्चगव्येन शुध्यति ॥१५६॥
 दाराग्निहोत्रसंयोगं कुरुते योऽग्रजे स्थिते ।
 परिवेत्ता स विज्ञेयः परिवित्तिस्तु पूर्वजः ॥१५७॥
 परिवित्तिः परिवेत्ता या या च परिविंदति ।
 सर्वे ते नरकं यान्ति दातृयाजकपञ्चमाः ॥१५८॥
 पितृव्यपुत्राः सापन्नाः परनारीसुताश्च ये ।
 दाराग्निहोत्रधर्मेण न दोषः परिवेदने ॥१५९॥
 ज्येष्ठो भ्राता यदातिष्ठेदाधानं नैव कारयेत् ।
 अनुज्ञातस्तु कुर्वीत शंखस्य वचनं यथा ॥१६०॥
 आममांसं घृतं क्षौद्रं स्नेहाश्च पत्रसंभवाः ।
 म्लेच्छभाण्डगता ये वै आत्मभाण्डगताः शुचिः ॥१६१॥
 पत्रचूर्णेषु यत्तोयं गोरसेषु च संस्थितम् ।
 न दूष्यं तद्भवेद्धारि इत्येवं मनुरब्रवीत् ॥१६२॥

संग्रामे अट्टमार्गे च यात्रादेवगृहेषु च ।
 महोत्साहे महोत्पाते स्पृष्टास्पृष्टिर्न दुःष्यति ॥१६३॥
 दिवा(?)कपिच्छ(त्थ)छायायां रात्रौ दधिशमीषु च ।
 धात्रीफलेषु सप्तम्यामलक्ष्मीर्वसते सदा ॥१६४॥
 शूर्पवातो नखाद्विन्दुः केशवस्त्रघटोदकम् ।
 मार्जनीरेणुसहितं हन्ति पुण्यं पुराकृतम् ॥१६५॥
 यत्र यत्र च संकीर्णं पश्येदात्मनमात्मना ।
 तत्र तत्र तिलैर्होमो गायत्र्या वर्तनं यथा ॥१६६॥
 इदं दाल्भ्यकृतं शास्त्रं श्रावयिष्यति यो द्विजान् ।
 सबपापविशुद्धात्मा पुण्यलोकमवाप्नुयात् ॥१६७॥
 ॥ इति श्रीदाल्भ्यप्रोक्तं धर्मशास्त्रं समाप्तम् ॥

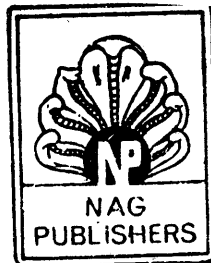
॥ शुभम्भूयात् ॥

THE SMRITI SANDARBHA

Collection of Ten Dharmashastric
Texts by Maharshis.

Volume V

NAG PUBLISHERS
11.A/U.A. JAWAHAR NAGAR (P. O. BUILD'NG)
DELH-1110007